

УДК 811.161.2'373.48

Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І.

ПРОФЕСІЙНИЙ ТА МОЛОДІЖНИЙ ЖАРГОНІ: ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуто жаргонну лексику та її функціонування у студентському середовищі. Проаналізовано семантико-функціональні особливості жаргонної лексики, її використання у розмовному стилі. Виокремлено професійний, молодіжний і власне університетський жаргон. Акцентовано на важливості дотримання мовних норм сучасної української літературної мови у повсякденному житті. Виокремлено функції, які виконує професійна жаргонна лексика у мовленні її носіїв.

Ключові слова: жаргон, жаргонізми, лексема, оцінно знижена лексика, функція, семантика, літературна мова, стиль.

Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Профессиональный и молодежный жаргоны: особенности применения в студенческой среде. – Статья.

В статье рассматривается жаргонная лексика и ее функционирование в студенческой среде. Проанализированы семантико-функциональные особенности жаргонной лексики и ее использования в разговорном стиле. Выделены профессиональный, молодежный и собственно университетский жаргон. Акцентировано на важности соблюдения языковых норм современного украинского литературного языка в повседневной жизни. Очерчены функции, которые выполняет профессиональная жаргонная лексика в речи ее носителей.

Ключевые слова: жаргон, жаргонизмы, лексема, оценочно сниженная лексика, функция, семантика, литературный язык, стиль.

Nazarevych L. T., Havdyda N. I. Professional and youth slangs, features of its use among students. – Article.

The article deals with the slang vocabulary and its functioning in students. The analysis of semantic and functional features of slang vocabulary and its use in a conversational style is made. Author determined professional, youth and university's own jargon. The attention is paid to the importance of keeping to the rules of modern Ukrainian literary language in everyday life. Functions performed by professional slang vocabulary in speech of native speakers are shaped out.

Key words: slang vocabulary, slang, token, reduced vocabulary evaluative function, semantics, literary language, style.

Відомо, що кожна національна мова містить велику кількість субмов: окрім літературної мови, до неї входять діалекти, сленг, жаргон, мови різних наук, професій. Людина може неоднаково володіти різними реєстрами СУЛМ, проте завжди послуговується її розмовно-побутовою формою.

Науковці Л. Паламар та Г. Кацавець вважають, що професійне мовлення продуктивно створює емоційно забарвлені фахові неологізми, які досить детально характеризують рід занять, дії чи предмети, що безпосередньо стосуються сфери діяльності відповідної професії [2, 104]. Спільні інтереси фахівців формують систему професіоналізмів, розрізняючи термінологізовані та професійні жаргонізми. Останні можемо кваліфікувати як такі, що не виражають наукового поняття й не мають чітких формулювань, задовольняючи потреби професійного спілкування у певній галузі. Дослідження функціонування жаргонної лексики у студентському середовищі показали, що вона створює особливий колорит мовлення, надає йому легкості у живому спілкуванні, проте в офіційно-діловому стилі свідчить про недбале ставлення мовця до культури власного висловлювання.

Мета нашої розвідки – проаналізувати професійний та молодіжний жаргон як особливий прошарок лексики, а також з'ясувати функції, які виконує професійна лексика у мовленні її носіїв. Описовий метод став основним, оскільки він включає лінгвістичне спостереження, аналіз і систематизацію мовних явищ. Об'єктом дослідження є жаргон студентської молоді Тернопільсь-

кого національного технічного університету імені Івана Пулюя. Тема актуальна, оскільки мовлення студентів на розмовно-побутовому рівні насичене жаргонною лексикою, сленгом.

Варто зауважити, що молодим людям, які систематично послуговуються жаргонною лексикою, важко контролювати своє мовлення, що свідчить про низький рівень володіння літературною мовою. Тому завдання викладача-словесника полягає у тому, щоб застосувати принцип спільності праці, що передбачає ненав'язливе коригування мовних огріхів під час коротких публічних виступів на заняттях. Це дозволить оцінити їх, пояснити причини виникнення мовленнєвих помилок, сприяти утвердженню літературних норм.

У сучасному мовознавстві є низка праць, присвячених проблемі появи та функціонування жаргонної лексики. Серед найавторитетніших дослідників цієї проблеми була Л. Савицька [5]. Її праці «Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови», «Короткий російсько-український словник контрастивної лексики» (у співавторстві), «Короткий словник жаргонної лексики української мови», «Український жаргон. Словник» довели, що українська мова, всотуючи нові лексеми, може обслуговувати різні сфери спілкування. Не залишилися осторонь згаданого питання й такі науковці, як А. Д'яков, О. Пономарів, О. Сербенська, Л. Масенко, З. Куньч, Л. Харчук, Булик-Верхола, Т. Кияк, З. Куделько, Р. Зорівчак та ін.

Спираючись на «Словник лінгвістичних термінів», зазначимо: «Жаргон (фр. jargon – «пташина мова, незрозуміла мова») – соціальний діалект,

вирізняється від літературної мови специфічною лексикою, вимовою, але не має власної граматичної й фонетичної системи. Жаргон існує не окремо і не самостійно, а завжди на основі певної мови» [4, 78]. Під жаргоном розуміють різновид мовлення, що використовується в усному спілкуванні окремою соціальною групою, яка об'єднує людей за ознакою професії, інтересів, звичок, занять, суспільного середовища чи віку.

Незважаючи на те, що жаргонна лексика охоплює невелике коло понять і предметів і є змінною в часі, її цінність у невимушеності, емоційності, експресивності, у тому, що це жива, рухлива мова в мові, а також у синонімії, що й дає можливість виразити думку гостро, виявити грубувато-фамільярне ставлення до співрозмовника. Наприклад, змінивши у мовленні слово «гарний» на «суперовий» чи «відпадний», або «некрасивий» на «фіговий», можна точніше передати емоції. На думку О. Пономаріва, «мовленнєва експресія є важливим засобом стилістики. Вона служить для підсилення виразності висловлювання, збільшення сили сказаного» [3, 99].

Мовознавці виділяють такі рівні володіння літературною мовою: *елітарний або еталонний рівень* (вільне володіння усіма можливостями мови, творче використання мови; суворе дотримання всіх норм, безумовна заборона грубих висловлювань), *напівлітературний* (неповне дотримання норм, надмірне насичення мовлення книжними або розмовними словами), *літературно-розмовний* (володіння нормами лише розмовного стилю, недостатня писемна грамотність), *фамільярно-розмовний* (володіння нормами лише розмовного стилю, однак спостерігається стилістична зниженість й огрубленість мовлення, недостатня писемна грамотність), *просторічний* (усно-розмовна мова осіб, мало знайомих із літературними нормами внаслідок недостатньої освіченості).

Неабияку роль у формуванні мовленнєвих навичок відіграє розмовний стиль, який вирізняється з-поміж інших своєю структурою та сферою використання. Тому й не дивно, що він всотує такі комунікативні модули, як діалекти, соціолекти (жаргони, аргі, сленг), просторіччя. Так, на відміну від сталих лексичних одиниць, жаргон є підсистемою, яка має вторинний характер, а тому й обмежену сферу використання. Жаргон – це перекодування слів первинного коду. Ознайомившись із вищесказаним, можна зробити висновок: якщо мовець вільно володіє всіма нормами літературної мови, то йому легко перекодуватися, переходячи з просторічного на елітарний рівень чи навпаки, а якщо ж людина є носієм лише просторіччя, то перекодування не відбувається або відбувається частково.

Провівши соціальне опитування, ми зробили висновок – більшість молоді віком від 18 до 25 років не може обійтися без жаргону. У мо-

лодіжних колективах, зокрема в студентських, на розмовно-побутовому рівні часто вживаною є жаргонна лексика, яка виникає у зв'язку з тим, що її носії намагаються вразити співрозмовника дотепністю, хочуть показати свою зневагу чи байдужість до предмета розмови, посилити або пом'якшити враження від сказаного. Більшість молодих людей використовують такі мовні одиниці для того, аби затерти пишномовні слова та вирази. Носіїв вторинної лексики, до якої входить жаргон, супроводжує бажання іти в ногу з часом – бути модними, сучасними, зробити зміст своєї розмови малодоступним для людей літнього віку. Це бажання, безсумнівно, існує тільки на підсвідомому рівні. Студенти швидко засвоюють та творять нові лексеми, застосовують їх залежно від ситуації. Часто на ознаку одного слова наводять десятки відповідників.

Наведемо кілька прикладів жаргонізмів, якими послуговуються студенти Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Деякі предмети вони номінують так: «вишка» (вища математика), «матан» (математичний аналіз), «тут моя могила» (теорія машин і механізмів. Походить від аббревіатури ТММ), «терористична механіка» (теоретична механіка) «укрмова» (українська мова за професійним спрямуванням), «нагламова» (англійська мова. Назва пішла від скорочення в розкладі: англ. мова), «франца» (французька мова).

Заслуговують на увагу номінації на позначення фаху, який здобувають студенти. Так, «консерви» (студенти факультету машинобудування та харчових технологій (ФХМ), «хаошники» – ті, що навчаються в групі ХО, «емтешиники» (студенти групи МТ), «есеницики» вчать в групі СН за напрямом комп'ютерні науки, «айтішники» – ті, хто вивчає комп'ютерне програмування, «будівельники» — студенти спеціальності «Будівельна механіка». А сам університет називають «бляхарнею під мостом», що зумовлено місцем розташування вишу та його зовнішнім виглядом, або «кузню талантів», оскільки одnogрупники під час спілкування на перервах з'ясовують, що багато із них мріяли здобувати якусь іншу спеціальність. «Технар» – професійний жаргонізм, ним йменують усіх, хто закінчив ТНТУ або здобуває там освіту. До цієї ж групи належать лексеми: «комп'ютерицик», «радист». Дослідження у цій галузі підкреслили, що у студентів неабияке почуття гумору. Про це свідчать назви кафедр, спеціальностей, житлових приміщень у неофіційному спілкуванні: «кафедрою зварювання» номінують кафедру зварювання, кафедру комп'ютерних наук жартома називають «кафедрою комп'ютерних казок», менеджера з екології називають «двірником» (бо у нього завжди є робота), «захристіє» – частина закритої частини аудиторії, «кріпаками» – сту-

дентів, що мешкають у гуртожитках, «тошинлівка» – їдальня, «тошнотики» – біляші, «чебурґени» – чебуреки, «шпаківня» – приміщення, де сидить черговий або «архарівець» гуртожитку.

Лише у ТНТУ кажуть на залікову книжку «зла книжка» або «хлібна книжка», «богема» – адміністрація університету, «сходка» – засідання вченої ради. Найоригінальнішим новотвором виявилися мовні одиниці «кран-кола» або «хлорка-кола», що означає вода з-під крану, яку довелося пити, «трактор» – той, хто вимагає у викладача вищу оцінку, «тягач» – родич, який, вступивши до університету, вважає, що родина має допомагати складати іспити.

Здебільшого молодіжний жаргон позначає те середовище, в якому перебуває молодь: спілкування за допомогою переписки в інтернеті – *чататися*, поставити у Фейсбуці вподобання – *лайкнути*, попроситися у соцмережах в друзі – *зафрендитись*, зайти в мережу – *законектитись*. Необхідно підкреслити, що переважна більшість комп'ютерного жаргону – мовні одиниці іншомовного походження. До цього переліку варто додати й інші лексеми. «Монік», «екран», «телевізор» – за сіб виводу інформації (монітор). Основна частина комп'ютера – системний блок або «системник». Пристрої вводу інформації – клавіатура або «клава» чи «піаніно», мишка або «гризун» чи «маніпулятор».

Невід'ємною складовою, «серцем» комп'ютера, є системний блок, відомий як «системник», «гроб», «ящик», «тачка». Потужність комп'ютера зумовила низку лексем, семантика яких свідчить про швидкість машини. Отож, якщо «комп'ютер» старий і повільний, то про нього кажуть: «відро», «корито», а якщо «комп'ютер» швидкий і сучасний, то можна почути: «Крута машина!». Основною частиною складових комп'ютера є материнська плата, відома у середовищі «комп'ютерициків» як «мама», «мамка», «мать», «материнка». На ній містяться основні компоненти комп'ютера, що забезпечують його роботу. Наприклад, оперативна пам'ять – «оперативка»; вінчестер – «вінт», «вінч», «хард». Синонімічні назви процесора – це «проц», «голова». На окреслення відеокарти носії жаргону вживають слово «відюха».

Часто респонденти на ознаку одного слова наводять десятки відповідників, що дозволяє говорити про синонімію. Наприклад, до лексеми «сміятися» зафіксовано такий синонімічний ряд: пертися, волочитися, виганятися, лахати, прикалуватися, скалитися, ржати, приколюватися. Не скласти сесію зі своєї вини або, на думку «жертви», з вини викладача – *завалити*, *мати зальот*, *обломатися*, *накосячити*, *зрізати*, *зарубати*. З погляду мети використання, ці лексеми належать до емоційної лексики, що інформують і про дію, і про людину, яка вживає ті чи інші жаргонізми.

Дехто з наших респондентів, особливо старшого віку, вважає, що жаргонізми засмічують українську мову, не дають їй простору для розвитку, що їх треба викоринювати, як шкідливий бур'ян, мотивуючи такі думки тим, що молодь вживає надто грубі, надто брутальні слова, навіть незважаючи на присутність старших, що жаргон обмежує словниковий запас лексем літературного походження. З погляду інших опитаних, жаргонізми в лексиконі освіченої, начитаної, інтелектуально розвинутої особистості є виявом безпосередності у спілкуванні та свідченням того, що вона вміє використовувати весь лексико-семантичний склад мови залежно від комунікативної ситуації. Проте ці ж самі слова з вуст неосвіченого, малокультурного мовця, у якого лексичний запас не сягає задовільного рівня, а літературне слово служить, так би мовити, для зв'язки жаргонних лексем – вияв низького розумового розвитку, обмеженості та байдужості до культури рідної мови. Таке явище вимагає впливу авторитетної людини, яка могла б прищепити бажання вдосконалювати свій мовний рівень. Вважаємо, що праці «Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити», «Між мовою і язиком» Л. Масенко, «Неправильно – правильно» М. Волощак, «Як ми говоримо» Ю. Антоненка-Давидовича стануть доброю основою для людини, яка прагне викоринити просторічний пласт лексики, підмогою у її прагненні дотримуватися норм СУЛМ й правил ділового етикету.

Належить також констатувати, що серед розмовно-просторічних слів у студентському середовищі існують і такі, які сприймаються як знижені, згрубілі, вульгарні (дебілько, тупак, ручнік, нулячий, ботан, задрот, лох, лось, йолоп тощо). Семантика цих лексем очевидна: так говорять про недалекоглядність або розумову обмеженість індивідуума. Подібні слова перебувають на периферії лексичного складу СУЛМ, а іноді навіть і випадають з її системи, переходячи в розряд слів позалітературних.

Слід зауважити, що переважна більшість емоційно забарвлених слів побутового словника молоді має інтержаргонний характер.

Тернопільяни у розмовно-побутовому стилі найчастіше вживають слова, характерні для лексикону будь-якого молодіжного жаргону: махнути (обміняти що-небудь), кумекати, шурупати, шари́ти, доганяти, варити, в'їжджати (розуміти), купити, надути, намахати, розвести, наламати, наколотити (пожартувати, обманути, викликати віру в те, чого насправді не було), *обламати* (поставити на місце), замалажувати, зажимболювати, зажигати, амурити, клинці підбивати або тертиса (залицятиса) і. т.д. Існування інтержаргонного шару лексики, елементи якого відносно легко поширюються в розмовному мовленні різних соціальних груп, свідчить про взаємопроникність лексики.

Розглянемо дієслівні жаргонізми, що є носіями динамічної ознаки, тобто представленої як дія або процес, якому властиві певні часові показники: тривалість, нетривалість, початок процесу, ознаку закінченості, стали чи змінну ознаку та ін. Нам вдалося записати чимало експресивних синонімів до дієслова «випити» (спиртного): вгасити, вмзати, вмзастити, врззати, гахнути, дзюкнути, жльокнути, забамбурити, закласти, залити баки, залити в себе, замочити, кирнути, набухатися, навалитися, назюзокатися, нахрюкатися, передозувати, хильнути, хрюкнути, чвакнути.

Ми виявили такі найуживаніші жаргонізми-відповідники до слова «говорити» (казати) – базарити, забазарити (домовитися), без базара (без слів), вопити, пінитися (кричати), цвірінькати, цвєскати (говорити не по суті), тараторити, тріпатися (говорити без перестану), шелестіти, шуршати (говорити пошепки, остерігаючись когось чи чогось), хрюкати, чесати (обманювати), терти, парити (настояти на своєму). Серед деяких опитуваних почули й такі вислови у наказовому способі: *крути барабан* (починай говорити), не сміти (говори нормативною мовою), не макаронься (не говори «суржиком»), не рипайся, не смикайся (мовчи), не пудри мозгів (не обманюй), не присідай на вуха (поменше говори). Безумовно, такі синоніми додають мові її носія виразності та експресії. Всіх їх об'єднує в синонімічний ряд одне основне значення, яке покликане повідомити про щось, а всі інші жаргонізми вирізняються семантичною забарвленістю.

Розглянемо притаманні студентському середовищу оцінні синоніми до нейтральних слів: схавати, хавнути, втиснути, втопати, хряпнути, заіндячити, ляснути, злопати, впихнути, навалитися, напхатися, кусьнути, сперти – замість слова-домінанти «з'їсти». Серед дієслівних жаргонізмів виявлено групу слів, які можуть передати цілу гаму різних почуттів: іронію, зневагу, гнів, байдужість. Так, лексема «*набридати*» перебуває в одному синонімічному ряду зі словами *заколупати, дістати, закумарити* та значно вульгарнішими, які виходять за межі досліджуваного контексту. Про «*роздратування*» кажуть *трафляє, бісить, ерошить, вурдить, кундибасить, мозолить, задрочує, пресує, давить*. Мовці, що послуговуються такими лексемами, характеризують їх як найвиразніші елементи психічного роздратування. Про безініціативних та повільних людей висловлюються так: «Вони *провтикали* (не виконали вчасно), *стормозили, сплужили, загальмували, заморозились* (виявили нерішучість)». Почуття емоційного піднесення та радості передають такими лексемами: *торчати, волочитися, балдіти*. Емоційність слів досягається не тільки їхнім безпосереднім значенням, а й контекстом ситуації, інтонацією.

Як бачимо, словниковий запас жаргонізмів у сучасної молоді досить-таки багатий, але переважно це слова із негативним емоційним забарвленням, які часто нагадують грубу лайку. Більшість лексем характеризують мовців із непривабливого боку.

Окрім дієслівних жаргонізмів, існують прикметникові, прислівникові, іменникові. Як правило, прикметникові покликані вказати на ознаки чи то особливості індивідуума. Більшість лексем характеризується негативною конотацією: *потухлою, причмеленою або тормознутою* називають людину, яка не може вчасно зреагувати; *підстреленою* – ту, що не зі смаком одягнута; *приструшеною* або *контуженою* – неадекватну; *кіпінною, суєтною* – надто непосидючу. Дослідження у цій галузі довели, що у мовленні також функціонують слова з позитивним емоційним навантаженням. Про речі, які захоплюють, мовці висловлюються так: *класний, класнючий, суперовий, ладнюткий, офігенний, сочний, потужний, прикольний*. До прислівника «байдуже» зафіксовано низку синонімічних відповідників, які вносять у висловлювання найтонші емоційні відтінки: *по фені, нафік, по барабану, паралельно, перпендикулярно, фіолетово, до лампочки, по язику, виштко єдно, пофік, впахло (щось робити), болт забити*. Необхідно підкреслити, що вищезгадані лексеми виступають як захисна реакція – людина свої внутрішні переживання завуальовує такими жаргонізмами. Можна погодитися з твердженням М. Левицької, яка зауважує, що в жаргоні «домінує репрезентативна (представницька), а не комунікативна, а тим більше не криптологічна (прихована, таємнича) функція. Коли студент каже «нафік», він застосовує це слово не для комунікації, не для мовного обміну, а щоб продемонструвати співрозмовникам, що ми, мовляв, обидва з тобою хулігани...» [6, 102]. Маємо й інші приклади, але не акцентуватимемо на них уваги, оскільки вони є зросійщеним варіантом, що свідчить про суржик як поширене і негативне явище серед молоді.

Увиразнюють розмовний стиль мовлення звертання-перифрази, а також такі, що вживаються у значенні іменників. Усі подані нижче слова-жаргонізми класифіковано за такими тематичними групами: назви осіб, частин тіла, станів людини, професійних лексичних одиниць, приміщень, одягу. Проаналізуємо лише деякі з них. У колективі хлопців було зафіксовано емоційно забарвлені лексеми, якими називають дівчат: *дівача* (дівчина), *бабеська* (простачка), *матрона* (високомірна), *кобіта* (симпатична), *чувіха* (модна). Про дівчат, які не викликають симпатії, кажуть: *чума, паплюга, жаба, крокодил, мавпа, шкана, мармиза*; про дівчину легкої поведінки кажуть: *чікса, клава, фіфа, профура, м'ясо, бейжа, шалава, клюшка, лахундра, вівця* (обмежена дівчина), *шмара, бікса*

(жаргонізм на ознаку сучасного стилю, якого дотримується дівчина).

Звертань до хлопців зафіксовано набагато більше, що закономірно, адже чоловіки самі собі придумують т.зв. клички: мачо, чувак, перець, рагуль, бик, лох, штрих, халік, кобель, вжик, шустрік, фраер, блатняга, драбуга, тіп, пацик, чудац, льолік, штуцер. Якщо жаргонізмом хочуть підкреслити скупість хлопця, то про нього висловлюються так: жлобище, жлоб'яра, скупак, снобище, ничкар. Про згрубілість та зневажливе ставлення свідчать суфікси -ищ-, -яр-, -ак-. У середовищі футболістів використовуються експресивно забарвлені жаргонізми, що виникли внаслідок перенесення однієї ознаки на іншу: каліка, інвалід (той, що втратив можливість забити гол), телега (той, що промахнувся), валянок (не зумів вчасно зорієнтуватися), нещастя (гірше, ніж «каліка», бо постійно на футбольному полі зазнає невдач), табуретка (воротар).

Отож, жаргон як явище мови є соціальним діалектом, який відрізняється від літературної мови специфічною лексикою, вимовою, але не має власної фонетичної системи. Жаргон існує тільки на основі певної мови, а не окремо, не самостійно. Більшість жаргонізмів здебільшого є неологіз-

мами, які часто використовуються з негативною емоційною оцінкою та зазнають змін.

Особливо важливо вказати тут на те, що жаргонні лексичні одиниці легко ввійшли до загального вжитку. Але це аж ніяк не означає, що ними можна користуватися без будь-яких застережень. Надмірне їх уживання засмічує літературне мовлення, підриває засади нормативної мови, часто виховує погані смаки в галузі мовної культури, знижуючи вплив слова як комунікативної одиниці та як засобу естетичного виховання.

Попри вищевказані мінуси, існують і позитивні вияви цього явища: жаргон забезпечує мовне функціонування всіх верств суспільства, яке ним послуговується. Погоджуємося із думкою М. Левицької, що наявність жаргонної лексики «в живій українській мові свідчить про її природне формування» [4, 107]. Зважаючи на те, що літературна мова формується на основі розмовної мови, можемо констатувати, що й жаргон сприяє її розвитку. «Тому не варто відмежовуватися від нього, оскільки можна допустити блокування розвитку літературної мови не тільки в її усному різновиді, але й писемному, зупинити здатність літературної мови реагувати на живу реальність» [4, 107].

Література

1. Д'яков А.С. Основи термінотворення : семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К. : Вид. дім «KM Academia», 2000. – 218 с.
2. Паламар Л.М. Мова ділових паперів : [практ. посібник] / Л.М. Паламар, Г.М. Кацавець. – 4-те вид. – К. : Либідь, 2000. – 296 с.
3. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови [підручник] / О.Д. Пономарів. – 3-є вид. перероб. і доповн. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
4. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. — 360 с.
5. Ставицька Л. Арг, жаргон, сленг : соціальна диференціація української мови / Л. Ставицька – К. : Критика, 2005. – 464 с.
6. Сучасна українська мова : Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : [конспект лекцій для студентів спеціальності «Видавнича справа та редагування»] / М.Я. Левицька. – Львів : Вид-во Української академії друкарства, 2010. – 159 с.